

Nr 206.

Av herrar **Näslund** och **Bäckström**, om anslag till främjande av fjällbygdens elektrifiering m. m.

I statsverkspropositionen (nionde huvudtiteln, sid. 240—242) föreslås att till undersökningar rörande landsbygdens elektrifiering m. m. för budgetåret 1939/40 anvisas ett belopp av 45,000 kronor. Undersökningarna skulle företagas i Göteborgs och Bohus län, i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt i vissa skärgårdsområden. Enligt kommerskollegii yttrande, som refereras av departementschefen, torde undersökningarna icke kunna slutföras inom loppet av ett budgetår.

Departementschefen refererar i sitt yttrande en av kommerskollegium på uppdrag av Kungl. Maj:t verkställd utredning. Av densamma framgår, att ungefär 65 procent av landsbygdsbefolkningen numera utnyttjar elektrisk energi. Den totala kostnaden för elektrifiering av vad kommerskollegium benämner B-områden (helt oelektrifierade bygder med sådan befolkningstäthet att en elektrifiering kan ifrågasättas) beräknas för den yttre elektrifieringen kosta 65 miljoner kronor och för den inre elektrifieringen (gårdsinstallationer) 40 miljoner kronor.

Utredningen utmynnar i ett förslag om närmare utredning om kostnaderna samt om detaljutredning inom vissa län, vilket förslag nu blivit upptaget i statsverkspropositionen.

Med allt erkännande av att storleken av de utgifter, som det föreslås att statsverket skall påtaga sig, noga beräknas, måste det konstateras, att föreliggande ytterst beaktansvärda fråga genom den föreslagna, mycket omfattande detaljutredningen kommer att få en betydligt försenad lösning.

Inom B-områdena finnes det emellertid en befolkningsgrupp, för vilken elektrifieringen ter sig kanske ännu mera trängande och svår att åstadkomma än för andra, nämligen de människor, som bo så isolerade, att anslutning till befintliga anläggningar på grund av de stora avstånden icke kan komma i fråga. Hit hör fjällbygdsbefolkningen. I många fall har dock denna befolkning tillgång till välbelägen, lokal vattenkraft. Här och var ha också smärre vattenfall utbyggts. Några exempel på dylika kraftstationer, som åstadkommits av befolkningen i fjällbygderna, må anföras.

I Dikanäs i Vilhelmina socken, Västerbottens län, har byggts ett kraftverk, som nu varit i gång en tid. Kostnaden är 41,250 kronor. Företaget

har finansierats på följande sätt: andelsteckning av arbetsstugestiftelsen 2,500 kronor, av landstinget 1,500 kronor, av övriga 4,150 kronor, gåva 100 kronor, lån av Västerbottens elektriska förening 33,000 kronor, summa 41,250 kronor. Kraftverket har 170 hkr, 3,5 km högspännings- och cirka 4 km lågspänningsledning och en transformator. Elektrifierade äro ett 30-tal gårdar samt de offentliga byggnaderna kyrka, skola, lappålderdomshem, arbetsstuga, sjukhärbärg. Elektrisk uppvärmning är anordnad i kyrkan, arbetsstugan och sjukhärbärg.

Saxnäs kraftverk i samma socken kostar 36,820 kronor. Vissa utgifter återstå. Andelar hava tecknats av arbetsstugestiftelsen med 1,500 kronor, av landstinget med 1,500 kronor, av Vilhelmina kommun med 1,500 kronor och av övriga med 3,320 kronor. Gåva av en person 2,000 kronor. Lån av Västerbottens läns elektriska förening 24,000 kronor och av arbetsstugestiftelsen 3,000 kronor. Kraftverket har 120 hkr, 2 km högspännings- och cirka 3 km lågspänningsledning samt två transformatorer. Utom skolhuset, arbetsstugan och sjukhärbärg äro ett 15-tal gårdar elektrifierade. Arbetsstugan, sjukhärbärg och Saxnäs pensionat uppvärmas elektriskt. En stor del av andelsteckningen har i båda nu relaterade fallen för befolkningens del gäldats genom utfört arbete och körslor eller levererat virke.

Räntan på de lån, som de nämnda företagen erhållit i Västerbottens läns elektriska förening, är emellertid förhållandevis hög — föreningen har ej möjlighet att sänka densamma — varför skuldsättningen är betungande.

Ett annat intressant exempel på hur elektrifieringsfrågan har lösts utgör anläggningen i byn Marsliden, likaledes i Vilhelmina socken. Byborna hava där genom en tidningsinsamling satts i tillfälle att utbygga ett vattenfall, som lämnar 16 turbinhästkrafter. Kostnaden för maskiner inklusive regulator och installation går på 8,000 kronor, eller för de nio gårdarna 889 kronor per hushåll och årskostnaden beräknad efter 3 procent ränta och 3 procent amortering till 480 kronor, eller 53:33 per hushåll. Som jämförelse kan nämnas den tidigare åberopade utredningen, som beräknar 770 kronor per hushåll i anläggningskostnad inom B-områden med anslutning till befintliga kraftanläggningar, respektive 81:06 i årskostnad per hushåll vid anläggningar med egen kraftkälla, vartill kommer amorteringstillägg.

Härav framgår, att en dylik anläggning icke behöver ställa sig särskilt dyrbar. Det bör beaktas att i sistnämnda fall allt arbete, utom montage såsom dammbyggnad, tub, kraftstation och ledningar, utförts av byborna själva, d. v. s. en energisk självverksamhet har framkallats.

Riksdagen har visat sig behjärta kravet på åtgärder till underlättandet av elektrifieringen i avlägset belägna och glest befolkade landsdelar. Den förut åberopade utredningen, som igångsattes av Kungl. Maj:t på grund av riksdagens begäran i skrivelse av den 27 juni 1936, föreslår åtgärder i denna

riktning. Men enligt utredningens förslag skall först en detaljutredning verkställas, och sedan elektrifieringsprojekten tagit fastare form, distributionsföreningar bildats, anmälan om behovet av statsbidrag gjorts till vederbörande länsstyrelse, så skulle anslag för ändamålet för då innevarande budgetår kunna begäras hos riksdagen.

Den apparat, som sålunda skall sättas i gång, synes komma att alltför mycket fördröja den hjälp som, särskilt då det gäller ifrågavarande fjällbygder, ter sig mycket trängande. Enligt kommerskollegii yttrande torde, som vi inledningsvis refererade, undersökningarna icke kunna slutföras inom loppet av budgetåret 1939/40. Vilka av de tidigare uppräknade länen som under detta budgetår skola bliva föremål för undersökning är icke möjligt bilda sig en uppfattning om. Det är möjligt, att de fjällbygder, som så väl behöva hjälp för att ordna sin elektrifiering, icke bliva föremål för sådan undersökning under nästkommande budgetår utan först under ett därpå följande. Även om undersökningen där skulle ske i första hand, torde det komma att dröja minst ett år innan med ifrågasatt tillvägagångssätt bygderna erhålla möjlighet till den nödvändiga hjälpen. Men det kan också hända, att det dröjer både två och tre år, innan undersökningarna äro verkställda, proposition till riksdagen avlåten och hjälpen kan bliva en verklighet.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har i sitt yttrande med anledning av fjolårets motioner i förevarande ämne givit uttryck åt sin livliga förhoppning, att den inom kommerskollegium pågående utredningen äntligen måtte slutföras och föranleda snara och verksamma åtgärder till hjälp åt landets sämst ställda medborgare.

Det torde icke heller vara omöjligt att beträffande de mest nödvändiga fallen vidtaga något snabbare åtgärder än vad kommerskollegium föreslår. Inom fjällbygderna torde mindre, lokala kraftstationer i stil med de i denna motion omnämnda i de flesta fall vara den lämpligaste och billigaste formen för elektrifiering. Det torde också mycket väl vara möjligt att genom vederbörande länsstyrelser förebbringa den nödvändiga utredningen i varje särskilt fall, samtidigt som en överblick över hela frågans läge inom fjällbygden behålles. Då understödet till fjällbygdernas elektrifiering inte torde behöva bli av alltför stor omfattning i ekonomiskt avseende för statens vidkommande, synas ej nämnvärda olägenheter behöva följa av att verksamheten igångsättes utan avvaktande på slutförandet av utredningen om kostnaderna för hela den påtänkta, mycket omfattande understödsverksamheten. Medel böra därför göras tillgängliga för att omedelbart påbörja främjandet av fjällbygdens elektrifiering.

I likhet med vad kommerskollegium föreslagit bör ett efter förhållandena tillräckligt statsbidrag lämnas. I detta fall upp till 30 procent av kostnaden för anläggningen med undantag för gårdsinstallationer. Förutsättning för att erhålla understöd skall bland annat vara, att den i företaget

intresserade befolkningen är villig att utföra största möjliga prestation, vilken denna i huvudsak torde komma att lämna genom att upplåta mark, tillhandahålla material och utföra arbete och körslor. Dessutom bör lån kunna erhållas för den del av förutnämnda kostnad, som ej täckes av statsbidrag. Förslagsvis kan tänkas att särskilda lån för detta ändamål utlämnas från vattenkraftslånefonden. Räntan å lånen bör ej överstiga 2,5 procent och amorteringen torde lämpligen kunna sättas till 3 procent.

Ett främjande av fjällbygdernas elektrifiering bör åtminstone försöksvis kunna ordnas på i huvudsak ovan angivet sätt. De erfarenheter, som härunder göras, kunna säkerligen också komma att bli till nytta för den fortsatta elektrifieringsverksamheten. På Kungl. Maj:t skall ankomma att utfärda de närmare bestämmelserna i ämnet.

Det torde icke vara nödvändigt att här framhålla angelägenheten av att fjällbygderna, så långt möjligt är och så snart ske kan, få del av elektrifieringens förmåner. I alldeles särskild grad betyder elektrifieringen för inbyggarna i dessa isolerade trakter en i både bokstavig och vidare mening ljusare tillvaro. Bättre möjligheter öppnas till förbättrad försörjning genom t. ex. hemslojd och småindustri, och en större trivsel skapas i hem och arbete.

Med stöd av det anförda få vi alltså vördsamt yrka,

att riksdagen måtte besluta att på i huvudsak ovan angivna villkor och enligt de närmare bestämmelser, som Kungl. Maj:t kan komma att utfärda,

dels till bidrag till främjande av fjällbygdens elektrifiering för budgetåret 1939/40 anvisa ett belopp av 50,000 kronor,

dels att från vattenkraftslånefonden må kunna utlämnas lån för främjande av fjällbygdens elektrifiering.

Stockholm den 23 januari 1939.

P. J. Näslund.

J. M. Bäckström.